

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Het ongelooflijke

Laten we dan naar Bethlehem gaan om te zien hetgeen geschied is en ons door de Here is bekend gemaakt.

Lucas 2 : 15 b.

We hebben het kerstfeest weer gehad. En we hebben wel van de herders gezongen. Maar we hebben er natuurlijk niet over gedácht, met de herders naar Bethlehem te gaan en te knielen voor de kleine voeten van 't Kind. Want we weten wel beter. Voor Jezus knielen, — dat is voor ons heel iets anders dan voor de herders. Dat doen wij niet meer in Bethlehem, aan een voerbak met wat stro erin. Maar dat doen wij in ons dagelijkse werk. Ons werk in de stal.

Ja, zeker. Maar dan in onze eigen stal, achter de beesten. En in onze eigen keuken en in ons eigen kantoor. En dan knielen we voor Hem, die wel op de wereld kwam als een kind, maar die nu is aan de rechterhand van zijn Vader. Voor Hem, die in Bethlehem wel precies zo machteloos was als elke pasgeboren baby, die toen nog niets tegen de wereld beginnen kon, doch die nu de wereld al heeft overwonnen.

Zijn we dáárom die herders zo snel vergeten? Denken we er dáárom al niet meer aan dat Lucas' bericht over de herders ook midden in januari het evangelie is voor ons, — het evangelie van God?

Want dat blijft dan toch maar waar: wij knielen vandaag niet voor Jezus, als we vandaag niet doen als zij.

Wat deden ze dan, die herders? Ze geloofden het ongelooflijke.

Dat is voor hen blijkbaar volkomen vanzelfsprekend geweest: heen te gaan naar Bethlehem. Nauwelijks is de heerlijkheid van de hemel van hen geweken, nauwelijks zijn de engelen uitgesproken, of ze zeggen tegen elkaar: laten we dan naar Bethlehem gaan. Ze hoeven elkaar niet over te halen. De een hoeft de anderen niet mee te trekken. Nee: ze zeiden tegen elkáár. De een zegt het. Maar dan hebben de anderen het ook al gezegd: laten we gáán. En dan gaan ze al.

Dan gaan ze, niet om eens te kijken óf het wel waar is wat de engel zei. Niet nieuwsgierig en tegelijk een beetje wantrouwend: we moeten maar eens zien; je kunt tenslotte nooit weten.

Nee, ze zeggen: we gaan kijken naar wat er gebeurd is. Want dát het gebeurd is, daaraan twijfelen ze geen moment. Dat staat voor hen vast. Dat is zo zeker als twee maal twee vier is. Of nee: dat is zo zeker als de Heere zeker is. Want waarom zijn ze er zo zeker van, dat het waar is, wat ze hoorden? Waarom geloven ze dat, dat de Heiland nu eindelijk geboren is? Omdat de Heere het hun gezegd heeft. Laten we dan naar Bethlehem gaan om te zien hetgeen geschied is, en ons door de Heere is bekend gemaakt.

Dat is nu: geloven in God. Rekenen met wat God zegt. Ze aarzelen niet. Ze vragen niet. Ze denken niet: er komt toch niets van. Ze zeggen niet laetdunkend: zou het werkelijk waar zijn?

Nee, de Redder is hun aangekondigd. En dan geloven ze het ook.

God heeft hun laten zeggen dat Hij nu in de geboren Heiland zijn hand heeft uitgestrekt tot hun behoud. En dan gaan ze dadelijk op weg. Want dat moeten ze zien. Hun Redder, die willen ze zien.

Ze hebben het woord gehoord. En dan wijzen ze naar Bethlehem en ze zeggen: Kom; Christus, de Redder, is dáár!

Ze geloofden. Al was het dan ook ongelooflijk.

Of was dat niet ongelooflijk, dat de Heere na jaren, na eeuwen toch de Redder deed komen? Dat Hij zo lief zijn volk had — dat ongelovige, ongehoorzame, hardnekkige, opstandige volk — en dat Hij zo lief de wereld had — die vreselijke, God-vergetende, afzichtelijke wereld — dat Hij zijn eniggeboren Zoon gaf. Dat viel toch eigenlijk buiten alle verwachting van mensen. Dat was, naar mensen-berekening, het onwaarschijnlijkste wat er bestond. Maar God deed het, want Hij had het beloofd.

Ongelooflijk. Dat blijft het. Straks als dit Kind zijn werk begint, als het dan eindelijk moet gaan b l i j k e n dat Hij werkelijk de Redder is, dan komt het zover dat zelfs Johannes de Doper moet vragen: zijt Gij het die komen zou, of verwachten wij een ander?

Straks, als Christus gestorven is, dan zeggen zelfs zijn eigen discipelen: wij hóópten wel dat deze het was die Israël verlossen zou; maar het is nu al de derde dag dat Hij ligt in zijn graf.

Kijk, dat was ongelooflijk dat deze Gekruisigde tóch was de Verlosser van Israël, tóch was de Heiland der wereld.

Dat was ongelooflijk, dat Jezus weer uit zijn graf te voorschijn zou komen. God had het wel gezegd. Het hele oude testament stond er wel vol van. Jezus zelf had het zijn discipelen wel laten zien, dat het niet anders kón. Maar als de vrouwen op de eerste dag der week naar het graf zijn geweest en aan de discipelen vertellen, dat Jezus leeft, — dan halen die hun schouders op: kletspraat (Lucas 24 : 11). Zo ongelooflijk was dat.

En wat is nu vandaag ongelooflijk?

Christus ligt vandaag niet meer in Bethlehems stal. Hij hangt ook niet meer aan zijn kruis op Golgotha. Hij zit nu aan Gods rechterhand en is dáár onze Heiland. Hierin is Hij nu onze Heiland, dat Hij ons geloven doet, dat Hij ons door zijn Geest vernieuwt, dat Hij ons anders doet leven dan wij willen. Dat Hij ons Gods onmogelijke geboden laat volbrengen. Hierin is Hij onze Zaligmaker, dat Hij onze boze wil breekt, zo dat wij onszelf gaan verloochenen, zo dat we ons leven willen verliezen om het te behouden.

Wat komt God ons vandaag zeggen? Dat de Redder in Bethlehem geboren is? Ja zeker. Maar van die in Bethlehem geboren Heiland zegt God nu, dat Hij vandáág verlossend in ons leven werkt. Dat Hij nú krachten doet van eeuwig leven. Dat Hij elk uur in ons werkt met hemelse energieën. En ons laat doen wat wij niet doen kunnen. En dat dát nu onze redding is en ons leven. Onze enige hoop.

Wij zetten geen vraagtekens meer achter Bethlehem. Wij zijn niet wanhopig bij Christus' graf. Maar rekenen wij daarmee, dat Christus ons de bekering geeft van onze hardnekkigste zonden? Dat Hij uitkomst geeft als er geen uitkomst meer is? Geloven we dat, dat Hij wonderen doet in het leven van onmogelijke mensen? Dat Hij broeders die het felst tegenover elkaar staan tot elkaar brengt? Weten wij dat zeker, dat het dwaze Gods sterker is dan onze hoogste wijsheid? Dat wat de wereld gek vindt en wat de kerkmensen gek vinden en wat wij zelf gek vinden toch het enige is wat we doen kunnen, omdat Christus ons macht gegeven heeft, kinderen Gods genaamd te worden?

Als een christen leven, als een christen spreken, als een christen met je broeders en je vijanden omgaan, — dat is het onmogelijkste wat er bestaat. Dat is zo ongelooflijk, dat zelfs je broeder in de kerk zegt: je bent niet wijs. En dat je zelf denkt: het kan niet; ik kan het niet.

Rekenen we daarmee, dat we het tóch kunnen? Dat het toch wijsheid is bij God? Geloven we dat, dat Christus ons juist daarin de verlossing schenkt? Blijven we dat vasthouden, ook als we vanwege Christus' kruis óns kruis te dragen krijgen? Weten we dat dan: dit is tóch onze redding? Dit alleen. Weten we dat, omdat God het gezegd heeft? Het is ongelooflijk. En het is toch waar. Het gebeurt toch.

Dát is: doen als de herders. Want wat deden de herders? Zeker, ze gingen naar Bethlehem. Maar ze deden dat alleen omdat ze geloofden. Omdat ze wisten: wat God ons beloofd heeft, dat zullen we ook zien.

We zullen onze Redder zien. We zullen onze redding zien. En zo, gelovend, gingen ze en vonden ze en zagen ze.

En wat moeten wij nu doen? Wij moeten geloven. En geloven, — dat is voor ons niet meer: gaan naar Bethlehem. Daar is de Heiland niet meer te vinden.

Geloven, — dat is voor ons: gaan naar het leven van elke dag. Gaan naar ons kantoor, naar ons gezin. Gaan naar lastige kerkleden, gaan naar het ziekenhuis, gaan naar school en naar een familielid, waarmee je altijd nog een kwestie hebt. Gaan naar je eigen onhebbelijkheden, en naar je eigen hartstochten, naar je eigen drift, naar je eigen kwaadsprekerijen. Gaan naar het dood-gewone leven, waarin je als Christen verkeren mag. Want dáár, daar is Christus, de Heiland. En daar werkt Hij door zijn Heilige Geest. Daar is Hij met zijn genade. Daar is Hij met zijn ongelooflijke kracht. Daar is Hij, niet een baby, niet een klein kind in een kribbe, maar de

INHOUD

Het ongelooflijke	J. K.
Rondom het drama van Nieuw-Guinea (XI)	C. V.
Wat doen we voor ellendigen?	H. J. J.
Van de Canadese Geref. Kerken (III)	J. M.
Onder de regenboog (II)	R. B.
Boekbespreking	J. B., H. C. E. S.-L., A. P.
Persschouw	C. V.
Ingezonden	
Kerknieuws	
Van hier en ginds	

Rondom het drama van Nieuw-Guinea

XI.

De koloniale figuur niet de laatste figuur

In de voorafgaande artikelen hebben we een en ander gezegd over het optreden, de activiteit van de Nederlanders en van Nederland in Nederlands Oost-Indië.

Het was er ons daarbij om te doen na te gaan of ons volk en ons Rijk hun roeping ten opzichte van het schone „Insulinde” hebben verstaan en vervuld.

Wat we vonden was veelal somber en beschamend.

Zeker, er waren ook lichtzijden. We hebben er met alle nadruk op gewezen.

Er leefde in de zeventiende eeuw in de kerken van ons Vaderland een diep besef dat in de koloniën vóór alles het evangelie moest worden gepredikt. En heel veel zendelingen hebben zich van die opdracht op bewonderenswaardige wijze gekweten, dikwijls zelfs met de inzet van hun leven.

Sinds het eind van de vorige eeuw werd door de Nederlandse regering bovendien radikaal gebroken met de materialistische koloniale politiek die Indië als een „wingewest” en, nog erger, als een „winstobject” beschouwde. Toen werd de nieuwe, de „ethische politiek” ingeluid welke vóór alles het welzijn van de inlandse bevolking beoogde.

Maar daartegenover stond onnoemelijk veel waarover volk en land zich diep moeten schamen. Indië werd ten bate van het Nederlandse volk eeuwen lang geëxploiteerd, soms zelfs uitgezogen. Op het eind van zijn leven, in 1916, schreef Kuyper nog de vernietigende woorden: Er ligt wat Indië betreft, „een verleden van drie eeuwen achter ons, waarin ons land de Archipel schier eniglijk ten eigen bate (heeft) uitgebuit”. Colijn noemde eenmaal het in 1830 in Indië ingevoerde cultuurstelsel een „gruwelijk dwangstelsel”.

En wat het ergste was: opzettelijk werd aan de volkeren van Oost-Indië het hoogste onthouden wat een mens ten deel kan vallen, namelijk de kennis van onze Heer Jezus Christus die het leven is. „Was bij de Oost-Indische Compagnie **bevordering** van het Christendom het middel, waardoor zij haar gezag en haar belangen aanvankelijk poogde te verzekeren” — zo schreef Keuchenius in 1886 — „na haar opheffing heeft de Nederlandse Regering vooral haar kracht gezocht in de **wering** van het Evangelie.”

* * *

Om tot een afsluiting van ons betoog te komen willen we nog enkele aspecten van de Nederlandse activiteit in Indië uit de laatste decennia bezien.

Het is bekend, het kan althans bekend zijn, dat de antirevolutionaire politici met alle kracht hebben gepropageerd, dat het optreden van de Nederlandse regering en van de Nederlanders in Ned. Indië vóór alles moest gericht zijn op de **alzijdige verheffing**, en, in onlosmakelijk verband daarmee, op de toenemende **zelfstandigwording** van de Indische bevolking.

In zijn „Antirevolutionaire Staatskunde” proclameert Kuyper als gedragslijn van een christelijke koloniale politiek o.a. dat de Inlandse bevolking zo „geleid” en „opgevoed” moet worden, dat ze „als een eigen zelfstandig volk” zal kunnen optreden en zo de „geheel zelfstandige positie” van zulk een volk „zal kunnen aanvaarden”. Onze toelg, zo betoogde hij, moet zijn, „op onze eilanden de inwoners tot hoger standpunt op te voeren en de mogelijkheid voor latere politieke zelfstandigheid in hen aan te kweken.

Colijn streefde met volle overtuiging naar een staatsverband waarin Nederland en Nederlands-Indië **blijvend** zouden zijn opgenomen. Wel erkende hij nadrukkelijk de **mogelijkheid**, „dat de band tussen Nederland en Indië misschien eenmaal blijken zal niet langer behouden te kunnen worden.” Wij kunnen ons dit, zo schreef hij „als **historische mogelijkheid** zeer goed indenken”. Deze mogelijkheid mocht naar zijn overtuiging evenwel geen richtsnoer of doelstelling van de Nederlandse politiek in en met Nederlands-Indië zijn. Maar

daarbij poneerde hij met alle „nadruk”, „dat onze roeping jegens Indië meebrengt, dat wij de Indische **volken**, en ten slotte ook het gebiedsdeel Indië, tot grotere **zelfstandigheid** hebben te leiden. Daarop — zo schreef hij letterlijk — wensen wij in het minst niet af te dingen. Zulk een zelfstandigheid, die voor alle waarlijk „inwendige” aangelegenheden **practisch** slechts weinig van onafhankelijkheid zou verschillen, boezemt ons niet de minste vrees in. In dat alles zijn we — mits alle dingen naar **tijd** en **wijze** ordelijk geschieden — bereid om **twee** mijlen te gaan, waar men er één van ons vraagt”.

Niemand van de christelijke staatslieden welke in de koloniale vraagstukken betrokken werden heeft evenwel deze zelfstandigwording van de bevolking van Oost-Indië warmer verdedigd, méér bevorderd en dieper gefundeerd dan Idenburg.

In zijn prachtige studie over het antirevolutionaire beginsel en de koloniën uit 1928, men zou die zijn politiek testament kunnen noemen, heeft hij daaromtrent wonderschone dingen gezegd.

Op het conflict tussen rassen en culturen — waarin Nederland, en dan speciaal de Nederlandse regering en de Nederlanders die in Indië woonden en werkten, dagelijks en op de meest indringende wijze betrokken werden — geeft, zo schreef hij, „dat Christendom, dat in contact brengt met de levende Heiland, een eigen blik. Het leert ons de eenheid van het menselijk geslacht uit énen bloede; het doet ons de rasverschillen zien als uitingen van de rijkdom der gedachten Gods. Het zegt ons, dat Jezus de Zaligmaker der wereld is en dat in Hem is noch Jood noch Griek, dienstknecht noch vrije. Het spreekt ons van een toekomst, waarin een schare, die niemand tellen kan uit **alle** talen en volken, eenstemmig God en de Christus zal loven en danken.”

Uitgaande van, behéerst door deze geloofs-overtuiging kan er daarom volgens Idenburg bij een waar christen „wel sprake zijn van onderscheid maar niet van minderwaardigheid tussen de verschillende rassen. Het Christendom erkent uit de aard der zaak de natuurlijke verschillen; ontkent niet, dat in een bepaalde tijd de roeping van het ene ras een andere is dan die van het andere, maar het verzet zich tegen de onchristelijke rassenhoogmoed en tegen rassenlaatlundheid; ook tegen die neerbuigende goedheid, die ondanks haar bedoelen zo kwetsend kan zijn. Het ziet in de mensen broeders: kinderen van één Vader; allen naar Gods beeld geschapen en daarom in wezen gelijk. In de veelheid der volken, die samen de mensheid vormen, vindt het de Schriftuurlijke gedachte van het lichaam met de vele leden, die elk een eigen taak hebben, die elkander aanvullen, die voor elkander onmisbaar zijn; die niet over elkander heersen, maar elkander dienen, ook dan als het ene lid het doen van het andere bepaalt en leidt”.

Omdat het Christendom dit alles predikt snijdt het „elke wortel van zelfverheffing af; het doodt niet de strevingen naar hoger en meer zelfstandig economisch en politiek leven; dat **kan** niet, want het erkent in het bestaan der onderscheiden volken Gods wil en voelt dus de plicht om het volksbestaan te verheffen en te verzekeren — maar het heiligt die strevingen en het bindt de te kiezen middelen aan de weg van het recht. Zoals het ook de gedachten en overleggingen en daden van hen, die van die nationalistische strevingen schade voor eigen belangen vreezen, heiligt en bindt aan de ordeningen Gods. Het wil de aanrakingen der rassen beheerst zien door het hoogste recht en de grootste gerechtigheid en doordringt naar beide zijden met diep verantwoordelijkheidsbesef.”

Op deze wijze plaatst het Christendom „het rassenprobleem op een veel hoger vlak; het voert de gedachten hogerop dan de jacht naar kortstondig genot van aards bezit en aardse macht; het gaat dieper dan de kloof van rasen cultuur-onderscheid, en bindt die in die diepte saam met banden, die sterker zijn dan materiële tegenstellingen en dan politieke verschillen. Het leert heersen door dienen,

Heer in de hemel. Hij, die met zijn genade, majesteit en Geest nimmermeer van ons wijkt. Hij die gezegd heeft: hebt goede moed; Ik heb de wereld, ook de wereld in uw eigen hart, overwonnen. Hij, die elke nieuwe dag tot u zegt: ge zult heden ongelooflijke dingen zien. Want Ik ben er, Ik uw Heiland. Ik ben met u. Ik ben bij u. Gij leeft, maar niet meer gij, doch: Ik in u.

Als we zo geloven, — als we in Christus geloven, als we het Woord en de belofte van God geloven, dan zullen we het vinden zoals de Heere gezegd heeft, zoals Christus zelf het beloofd heeft.

Dan bestaat het niet, dat we achteraf toch teleurgesteld worden. Dat we tot de ontdekking moeten komen: we hebben ons vergist. We hebben tevergeefs geloofd.

Nooit kan 't geloof te veel verwachten, zingen we. Nu, laten we dan alles verwachten. Laten we alles van Christus verwachten wat HIJ beloofd heeft. Des Heilands woorden zijn gewis.

O nee, Hij heeft het ons niet mooier voorgesteld dan het is. Hij heeft de herders niets wijs gemaakt. Hij heeft hen precies gezegd wat ze vinden zouden: de armoedige werkelijkheid van een stel ouders en een baby in een stal. Maar van die werkelijkheid heeft Hij gezegd: dat is nu Mijn verlossing. Daar vindt ge nu de Heiland.

En God maakt ons ook niet maar wat wijs. Hij tovert ons geen wereld voor ogen, waarin we met de borst vooruit kunnen optrekken: ons kan niets meer gebeuren. Hij zegt ons precies, waarop het staat. Hij noemt ons de strijd, Hij zegt ons dat we struikelen zullen en vallen. Hij wijst ons de haat, de verdrukking, de mislukkingen, de teleurstellingen. Maar, zegt Hij, in dat alles zijt ge meer dan overwinnaar. Dat is toch heus de werkelijkheid waarin Christus koning is.

Geloven, — dat is niet: idealistisch zijn.

Dat is niet: je aan luchtkastelen verkopen. Want wie gelooft, staat met beide benen op de grond. Hij weet precies wat hem wacht, narigheid en tegenslag, zwakheid en verveling. En je wordt er eindeloos moe van.

Maar van elke narigheid weet hij: die heeft Christus al gedragen. Van elke tegenslag belijdt hij: die heeft Christus al overwonnen. Hoe groot mijn verveling ook is: Gods genade is elke dag nieuw. Hoe zwak ik ben, — als ik zwak ben, dan ben ik machtig. Hoe verlamdend mijn moeheid ook wordt: Hij geeft de moeden kracht en Hij vermenigvuldigt de krachten voor die, die geen enkele kracht meer heeft.

Want Christus leeft. En dat Hij leeft, dat bewijst Hij in mijn leven.

Kijk, nu heb ik in Bethlehem niets meer te zoeken. Nu kan ik de herders vergeten. Want ik heb Christus gezien, Christus de Heiland, die met zijn verlossende kracht mijn dagen en nachten vervult, die raad weet met mij, met mijn ongeloof en mijn onwil en met al mijn ellendigheden. Het is niet te geloven. En ik geloof het toch. God heeft het zelf gezegd. En Christus heeft het bewezen. Hij die geboren werd in een wieg, een kribbe, Hij woont door zijn Heilige Geest in mij. En in het werk van mijn handen, in mijn pratende mond, in mijn strompelende voeten, bewijst Hij wie Hij is: de Redder. Gods enige Zoon.

God roept niemand meer naar de kribbe. Laten wij het ook niet doen. Want we mogen spreken en zingen met de herders mee, en toch boven de herders uit. Komt verwondert u *hier* mensen. Hier, in ons leven. Hier, in bloeiende vrouwen en voortjakkerende mannen, hier is het te zien. Hier is HIJ te zien. Komt verwondert u hier, mensen. Ziet, hoe dat ons God bemint. Ziet, hoe grote liefde ons de Vader bewezen heeft, dat wij kinderen Gods genaamd worden en we zijn het ook.

We zijn het ook. Het is ongelooflijk. Maar 't geloof kan nooit te veel verwachten. Christus leeft. Dus zullen we elke dag ongelooflijke dingen zien.

Haulerwijk.

J. Keuning.

verrijken door geven, overwinnen door zelfverloochenen, dankbaar aanvaarden, wat anderen hebben mede te delen. Het doet het gehele vraagstuk zien in eeuwigheidslicht en daardoor valt zo veel wat scheidt en verbitert weg."

* * *

Geleid door deze beginselen heeft Idenburg met even grote wijsheid als kracht geijverd voor de sociaal-economische, culturele en politieke verheffing van de inheemse bevolking. Hij beschouwde het streven naar een alzijdige emancipatie der inlanders niet met tegenzin, wrevel of vrees. Neen hij trad het met vertrouwen, ja zelfs met vreugde tegemoet en gaf er zo tegelijk en met vaste hand leiding over.

Bekend is Idenburg's wijze beleid ten opzichte van de Sarekat Islam, de Mohammedaanse organisatie die in 1913 werd opgericht, godsdienstige en economische doeleinden nastreefde en een ongedacht grote levensvatbaarheid bleek te bezitten.

Onder de Europese bevolking ontstond ten gevolge van het optreden van deze vereniging — vooral ook omdat allerlei tendentieuze berichten daaromtrent door haar pers werden verspreid — in het begin van 1913 meermalen een panische angst. De dagbladen vroegen om gewelddadige onderdrukking van de nieuwe beweging. Maar Idenburg gaf aan deze kreten geen gehoor. Hij ontving de leiders van de jonge organisatie zelfs in audiëntie, sprak zijn waardering uit over hun streven, maar gaf daarbij ook de dringende raad alle aandacht te besteden aan de handhaving van orde en tucht onder de aangesloten leden!

Hoe Idenburg deze uitgesproken nationalistische beweging tegemoet trad proeft men uit het verslag dat vertegenwoordigers van de Sarekat Islam in hun officiële orgaan **Oetoesan Hindia** lieten afdrucken over hun audiëntie bij de Gouverneur-Generaal. Het eindigde met een hooggestemde lof op Idenburg, die „in het geheel niet sprak als een Onderkoning tegenover zijn onderhorigen, maar als een vader, die met gebod en raadgeving komt tot zijn kinderen. Nooit zal men de vriendelijkheid van de vertegenwoordiger van H.M. de Koningin vergeten, en de trouw aan de driekleur en aan H.M. is daardoor nog onwankelbaarder geworden dan tevoren”.

Idenburg's houding ten opzichte van de bewustwording der inlandse bevolking leert men „van de binnenkant” bekijken uit zijn correspondentie met Kuyper tegenover wie hij volkomen openhartig was.

In een brief uit Juni 1913 leest men o.a.

„De inlander begint zich rekenschap van zijn bestaan te geven; hem is vóórgerekend dat hij zijn gronden ver beneden de waarde voor de suikercultuur verhuurt; — en hij geeft er zich rekenschap van dat men hem in de dessa en bij de lagere inlandse hoofden met zijn klachten als een quantité négligable beschouwt. . . . Hij is gaan vragen: waarom? . . .

Idenburg zegt dan verder dat men bij die opwaking, dat emancipatiestreven van de Inlandse bevolking tussen tweeërlei moet onderscheiden. Er is daarin allereerst „een dieper liggende **gemoedsgesteldheid**” en voorts een **beweging** welke zich uit die gemoedsgesteldheid ontwikkelt en daarop steunt. De **gemoedsgesteldheid**, aldus Idenburg „is langzamerhand geboren en zal niet meer verdwijnen”. En nu is het de taak van de Nederlandse regering en de Nederlanden die gemoedsgesteldheid te leiden. „Wij moeten trachten ze te leiden; — wij moeten hopen dat het Christendom er meer invloed op krijgt; die geestelijke stroming bestaat en gaat door: **met ons en desnoods zonder ons**.”

De zoeven genoemde Sarekat-Islam was naar Idenburgs oordeel een **beweging** en dan een in een gebrekkige vorm. „De vereniging is slecht georganiseerd; haar leiders kunnen op de duur haar niet leiden; door het godsdienstig element kan er licht een politieke smaak aan komen; — haar doelomschrijving is vaag: ieder kan als doel substistueren wat hem het aangenaamst is; dus ook iets zeer verkeerd; — een organisatie die een geheel volk zou omvatten, zou in de hand van een slecht doch bekwaam man — Idenburg's woorden worden profetisch! — een groot gevaar kunnen worden; en zo kan ik voortgaan.”

Maar desondanks trad Idenburg deze vereniging met begrip tegemoet! Ondanks de

agitatie van de Europese pers. „De „particulieren” — zo schreef Idenburg aan Kuyper — zien deze vereniging met onverholven afkeer. Zij begrijpen „dat er langzamerhand meer (billijker) zal moeten worden betaald voor grondhuur en arbeidskracht. Vele „ambtenaren” zouden niets liever willen dan dat de vereniging gesmoord werd. Zij zien dat een publieke controle op hun handelingen komt; dat ook tegenover de kleine man de willekeur wat minder zal moeten worden; dat gezag ook in toewijding en plichtsbetrachting steun zal moeten vinden.”

De houding van het Gouvernement, aldus Idenburg, is anders!

„De Gouverneur-Generaal heeft tot taak om de inlandse bevolking tegen willekeur van wie ook te beschermen — en kan er zich dus over verheugen dat die inlandse bevolking begint mede te werken om haar eigen belangen te behartigen en tegen willekeur te waken. De vereniging zoals die ontstond kan mij echter niet aangenaam zijn: ik zie daarvoor te veel nadelen in haar. Toch mag ik niet doen wat het belanghebbend Europees publiek wel vurig zou wensen: namelijk haar met geweld onderdrukken. Dat zou ik doen als die beweging wortel was en niet vrucht. Als ik nu die beweging onderdruk blijft de wortel en op die wortel groeit geheime aktie.”

Idenburg's optreden tegenover de ontwaking, de emancipatie van de inlandse bevolking is een grote zegen geweest. De Sarekat Islam ontplooide vooral wegens financieel wanbeheer weinig kracht. Maar wanordelijk-

heden en illegale aktie werden voorkomen.

„Van al die vreselijke gevolgen welke de vreesachtige Europeanen en Chinezen voorzagen”, zo schreef Idenburg een jaar later aan Kuyper, „is niets gekomen. Wel is er **iets** grotere vrijmoedigheid en een **iets** grotere weerbaarheid op economisch terrein gebleven maar dat was zeer nodig. Verder is dit bereikt dat het Gouvernement het vertrouwen der bevolking behield.”

* * *

Zo worstelde Idenburg om het waarachtig welzijn van de bevolking van Nederlands-Oost-Indië. Om haar verheffing, om haar bewustwording, om haar emancipatie-in-iederopzicht.

Wat hem en de echte antirevolutionairen bezielde vertolkte hij in een kamerrede gehouden tijdens zijn laatste ministerschap. „Voor mij bestaat de vraag niet, of wij Indië moeten loslaten of niet. Voor mij bestaat het koloniaal bezit in het licht van een plicht, een plicht die ons van Godswegen is opgelegd, om die volkeren van de archipel in geestelijk, stoffelijk en staatkundig opzicht op te leiden tot een hoger peil. Ook in staatkundig opzicht. De koloniale figuur is niet de laatste figuur. Zij is ook bestemd om te verdwijnen, maar te verdwijnen dan, wanneer onze taak zal zijn vervuld.”

Ja, dit streefden de antirevolutionairen na. Maar daar moet één ding worden bijgezegd. Daarover D.V. in een volgend artikel.

C. V.

Wat doen we voor ellendigen?

Voor mij ligt het Jaarverslag Stichting Geref. Kinderbescherming over 1961. Dit brengt ons in aanraking met een hoop ellende, maar tevens met het werk van barmhartigheid, dat ons aller steun waard is en nodig heeft.

Wat die ellende betreft, daar kunnen we iets van proeven als we het volgende uit het verslag aanhalen: „Het aantal voogdijpupillen verminderde in 1961 met 6 door meerderjarig worden; terwijl over 5 kinderen de voogdij aan de Stichting werd toevertrouwd. Daarvan is één geboren uit een bloedschennige verhouding van broer en zuster, terwijl een ander door de „moeder” bij de geboorte werd afgewezen. Bij het aanvaarden van de voogdij was het eerste kind nog geen jaar oud en het tweede kind nauwelijks één jaar oud. Een derde werd aan onze zorgen toevertrouwd, omdat de voogdes de op haar genomen taak niet langer aankon. De beide anderen, wezen, werden op advies van een Raad voor de Kinderbescherming door de betrokken Kantonrechter onder voogdij van de Stichting geplaatst, omdat de familieleden het niet eens konden worden over de vraag wie van hen de voogdij op zich zou nemen.”

De Stichting heeft de voogdij over 47 minderjarigen en het aantal gezinsvoogdijpupillen nam toe van 32 tot 42. Dat de nood eer groter dan kleiner wordt blijkt ook uit een zin als deze: „Aan het einde van het verslagjaar hadden wij nog bemoeienis met 73 minderjarigen, hetgeen een belangrijke stijging is ten opzichte van vroeger jaren”.

Hier is een zee van ellende en tevens een terrein, waar barmhartigheid veel werk vindt. Ik vrees dat het met ons meelevende met dit werk wel beter kon staan. Dat grond ik hierop, dat het bedrag voor een Tehuis zo langzaam bij elkaar komt. Het Bestuur heeft een bedrag gevraagd van f 300.000. Intussen zullen de bouwkosten enz. wel zo gestegen zijn, dat we daar wel een halve ton bij mogen rekenen. Er is als ik het wel heb ongeveer f 250.000 bij elkaar. Dan is er dus nog ongeveer f 100.000 nodig.

Ik weet wel, dat er veel gegeven wordt in onze kringen. Maar denken we wel genoeg aan het verlorene en bedreigde? Heeft de Here Jezus niet gezegd: „Want de Zoon des mensen is gekomen om het verlorene te zoeken en te redden”? Moeten wij Hem daarin niet navolgen? Was de Heiland niet telkens bewogen met ontferming over alles wat ellendig was en geen helper had? Zouden wij niet in de eerste plaats er aan moeten denken om alles te doen wat in ons vermogen is om wat verloren is en bedreigd wordt te redden? Misschien zal iemand mompelen van „eigen schuld vaak” en „niet veel zaaks” of iets dergelijks. Laat daar iets van waar zijn, maar hebben kinderen uit zulke gezinnen onze hulp en zorg niet dubbel nodig? Is iemand van ons zonder schuld en zijn onze gezinnen soms „wel veel zaaks”? Laten we oppassen voor de houding van de oudste zoon uit de bekende gelijkenis, die maar niet kon begrijpen, dat z'n vader zich zo druk maak-

te voor die verlopen broer!

Een ton lijkt een groot bedrag. Maar wat is f 100.000 tegenwoordig? Ons volk heeft in één dag f 12.000.000 bij elkaar gebracht voor minder validen. Ik weet wel, met veel tam-tam enz. Maar als ons volk per ziel f 1,— kon opbrengen voor dit goede doel in één dag, zouden wij in korte tijd met z'n 100.000 geen f 100.000 kunnen geven voor ons Tehuis? Omdat de liefde van Christus ons dringt?

* * *

Als we onze beurzen openen voor dit werk dan doen we daar goed aan. Maar tenslotte geven we dan nog maar wat geld voor een Stichting, die het werk dan doet. Doch ik zou de vraag ons allen willen voorleggen: Wat doen we persoonlijk voor ellendigen? Als ik me niet vergis is er in deze tijd een neiging om het leed van zich af te schuiven. Er wordt veel gesproken over gemeenschap en solidariteit, maar intussen wordt particulier weinig voor ellendigen gedaan. Er worden organisaties opgericht, stichtingen gevormd, tehuizen gebouwd en de hulp van de Staat wordt op velerlei terrein ingeroepen. Dat zal voor een goed deel nodig en goed zijn. Maar wat doen wij particulier om ellende in eigen omgeving op te vangen en te lenigen?

Ik las voor enige dagen een verslag van een vergadering, waar over de Reclassering werd gehandeld. Daar vertelde een Reclassering-ambtenaar tot mijn verbazing, dat hij niet veel volde voor arbeid van vrijwilligers op dit terrein! „Vakmensen” moest men hebben en ambtenaren met opleiding, want die vrijwilligers bedierven vaak meer dan dat ze goed deden! Daar zal wel wat van waar wezen. Vrijwilligers zullen wel eens wat verkeerd doen. Maar zouden ambtenaren altijd goed doen? Ik was blij, dat er sterke reactie kwam. Maar is deze opvatting van die ambtenaar geen teken des tijds?

Daarentegen hoorde ik voor een paar dagen van een niet meer zo jonge vrouw, die haar moeder bij zich in huis had genomen. Die was totaal hulpbehoevend. Ze had verzorging nodig „van top tot teen”. Men had gezegd, dat ze eigenlijk naar een Tehuis of Inrichting moest. Maar dat kon de dochter niet over haar hart verkrijgen. Zij wilde proberen of zij het zelf niet kon doen. Daar neem ik m'n hoed voor af! Evenals voor een paar anderen, die een zuster, een zielige stakker, tientallen jaren met liefde verzorgd hebben, dag en nacht, in het geloof, dat de HERE kracht zou geven naar kruis.

* * *

Men zegt, dat er in onze kerken nog veel goeds wordt gevonden. Er worden nog „goede” kranten gelezen en „goede” boeken en er wordt nog vrij wat gestudeerd. Maar hoe staat het met onze barmhartigheid voor ellendigen? We moesten het één doen en het andere niet nalaten. Hebben we niet te veel aandacht voor de leer en te weinig voor het werk? Hebben we misschien niet te veel op met het verstand en te weinig met het doen van de wil des HEREN?

Van de Canadese Geref. Kerken

III.

Het Engelse Psalmboek.

We hebben op het Leger des Heils veel aan te merken. Ik ook. Maar ik durf er toch niet te veel kwaad van zeggen, als ik hoor wat men daar doet. Een meisje uit een predikantsgezin kwam in „het leven” terecht, ze werd een meisje van de vlakke. Hoe het ter wereld mogelijk is, dat men die wereld van hoererij „het leven” noemt is mij een raadsel. Men zou het beter „de dood” kunnen noemen. Maar goed, een geref. meisje kwam op de „walletjes” terecht. Ze is ook weer echt „terecht” gekomen. Maar door wie? Er was geen kerkmens die naar haar omkeek. Ze kwam op het zondaarsbankje van het Leger terecht. Zullen we daarover eens nadenken? Ik weet, dat er een broeder in Amsterdam is, die omziet naar die ellendigen op de walletjes. Maar heeft hij genoeg hulp? Wordt hij gesteund door gebed en geld als het nodig is en door bijstand, die hij behoeft? Als een vrouw of meisje uit die buurt uit „het leven” weg wil, staan er dan huizen voor haar open? Ik meen, dat die vraag wel gesteld mag worden.

En nu moet ik ineens aan die kerken denken waar moeilijkheden zijn. Het zijn er vele. Indertijd heb ik eens geschreven, dat er moeilijk tien kerken te noemen waren waar het mis ging. Dat woord is nog wel eens aangehaald. Men moet dat maar niet meer doen. Want ik kan er zo maar meer dan tien noemen waar allerlei „kwesities” de kerk verwoesten. Ergens vecht men maanden over de vraag of tot vrijmaking moet worden opgeroepen of niet. Elders gaat het over de kwestie van samspreken of niet-samspreken. Daarachter ligt als ik het wel heb verschil in beschouwing over de kerk. Ik vraag mij af of al deze twistvragen niet op de achtergrond zouden komen als men het wat drukker had met het eigenlijke werk. Dat eigenlijke werk is: zieken troosten, treurende bemoedigen, ellendigen redden, wezen en weduwen bezoeken, zondaren het Evangelie brengen. Er zijn kerken waar dit werk achterwege blijft, omdat men het te druk heeft met rapporten en discussies en allerlei kwesities.

Er is ergens geschreven of een dominee, die zus of zo over de Vrijmaking dacht, niet schorsingswaardig was. Daar kwam het althans naar mijn herinnering op neer. Ik vraag mij af of men niet eens moet overwegen of een dominee of een ouderling, die het eigenlijke werk in de gemeente laat liggen, niet schorsingswaardig is. Maar die vraag schijnt nooit te worden gesteld.

Ik heb ambtsdragers gekend, die vergaderingen konden voorzitten als de beste. En die notulen konden schrijven en rapporten konden opstellen, die klonken als een klok. Maar aan de ellendigen in hun wijk dachten zij niet. Eens hoorde ik iemand zeggen, dat hem dit werk niet zo lag! Waarop bij mij de vraag opkwam, waarom zo iemand dan z'n roeping aangenomen had.

We moeten wat meer denken aan het slot van Mattheus 25 en er wat meer naar doen. Hier volgt het door mij bedoelde gedeelte:

„Dan zal de Koning tot hen, die aan zijn rechterhand zijn, zeggen: Komt gij gezenden mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af. Want ik ben hongerig geweest en gij hebt Mij te eten gegeven. Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij te drinken gegeven. Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij gehuisvest, naakt en gij hebt Mij gekleed, ziek en gij hebt Mij bezocht; Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot Mij gekomen. Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden: Here, wanneer hebben wij U hongerig gezien en hebben wij U gevoed, of dorstig en hebben wij U te drinken gegeven? Wanneer hebben wij U als vreemdeling gezien en hebben U gehuisvest, of naakt, en hebben U gekleed? Wanneer hebben wij U ziek of in de gevangenis gezien en zijn tot U gekomen? En de Koning zal hun antwoorden en zeggen: Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan één van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan.

Dan zal Hij ook tot hen, die aan zijn linkerhand zijn, zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, naar het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is. Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij niet te eten gegeven, Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij niet te drinken gegeven. Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij niet gehuisvest, naakt en gij hebt Mij niet gekleed, ziek en in de gevangenis en gij hebt Mij niet bezocht. Dan zullen ook zij Hem antwoorden en zeggen: Here, wanneer hebben wij U hongerig gezien of dorstig of als vreemdeling, of naakt of ziek, of in de gevangenis, en hebben wij U niet gediend? Dan zal Hij hun antwoorden en zeggen: Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan één van deze minsten niet gedaan hebt, hebt gij het ook aan Mij niet gedaan.

En dezen zullen heengaan naar de eeuwige straf, maar de rechtvaardigen naar het eeuwige leven”. H. J. Jager.

Zelfkennis en zelfroem.

Men zal steeds bevinden, dat het oude spreekwoord waar is: die veel zelfkennis heeft, zal zich weinig prijzen. Calvijn.

Tot de allerbelangrijkste zaken van de Canadese Kerken moet stellig gerekend worden het verkrijgen van een Engels psalmboek. Men bezit dit niet in de Engelse taal. In de Angelsaksische landen gebruiken ook de kerken, die van de calvinistische reformatie afstammen in de eredienst liederen. Dikwijls prachtige hymns. Daar niet van. In de liederenboeken vindt men wel enkele psalmen opgenomen of liederen die een vrije bewerking van een psalm zijn. Maar een berijming van de psalmen uit het oude Testament zoals wij die kennen en gebruiken in onze eredienst, kent men in dit taalgebied niet. Met één uitzondering. Die éne uitzondering is Schotland. In de Vrije Kerk van Schotland zingt men tot vandaag toe de psalmen. Maar hoewel deze Schotse psalmen in de Engelse taal berijmd zijn, zijn er grote belemmeringen ze over te nemen. Deze belemmeringen liggen voor een deel in de ouderwetse taal. Ze zijn oud. In de tweede plaats hebben de Schotten niet de Geneefse melodieën, die ons in Nederland vertrouwd zijn. De Schotse melodieën zijn op het eerste horen voor ons uiterst vreemd en dus bepaaldelijk niet geschikt om te worden gebruikt in de eredienst voor de gemeentezang van christenen die uit Nederland komen.

Op de generale synode van de Canadese Kerken, welke in oktober j.l. te Hamilton, Ont., bijeen was, is de proefbundel van een nieuw Engels psalmboek dat in voorbereiding was, door de deputaten voor deze zaak, aan de kerken aangeboden. De deputaten voor deze zaak waren benoemd door de gen. synode van 1958. Het waren de predikanten G. van Dooren en F. Kouwenhoven en de broeders M. M. de Groot en J. J. Knecht. Het dwingt bewondering af, dat de broeders in een tijdsverloop van nauwelijks vier jaren kans hebben gezien deze proefbundel op de tafel der kerken te leggen.¹⁾

Van het begin van haar bestaan af hebben de Canadese Kerken uiteraard belangstelling gehad voor het bewaren van een belangrijk stuk van haar Nederlandse calvinistische erfenis: haar psalmboek. In het eerst was men geneigd een bestaande bundel aan te nemen. Het meest voor de hand lag in dit geval het psalmboek van de Christ. Geref. Kerk uit de Ver. Staten. De eerste synode van de Canadese Kerken besloot zich tijdelijk te behelpen met een keus van 34 psalmen uit de psalmenbundel van de Christel. Geref. Kerk. Wie wel eens in Canada in een eredienst van deze kerken geweest is, herinnert zich het kleine groene boekje. Het was wat armoedig. Maar, ja, wat doe je in een vreemd land?

Verder heeft de eerste synode deputaten benoemd om het hele vraagstuk van de berijming van de psalmen in het Engels te bestuderen en het resultaat van deze studie aan de kerken te rapporteren.²⁾

„De gen. synode van 1958 benoemde opnieuw deputaten met de opdracht: „een psalmboek samen te stellen in de Engelse taal dat zo mogelijk ook andere liederen uit de Schrift zou bevatten, in overeenstemming met de richtlijnen, welke in het rapport van 1956 worden genoemd; en gebruik te maken van het materiaal dat voorhanden is in het Psalmboek van de Christ. Geref. Kerk en in andere psalmboeken voorzover de berijming betrouwbaar en de melodieën aan de normen voor kerkmuziek beantwoorden.”

Toen deputaten met hun arbeid begonnen hebben zij twee verrassende dingen beleefd, zo delen zij mee in het „voorwoord” van de proefbundel. Zij kregen in handen een exemplaar van een bijna geheel verdwenen psalmboek in de Engelse taal, gedrukt in 1767, op last van de Nederlandse Geref. Kerk in New York. Deze kerk heette „Dutch Reformed Church.” Was de kerk, die de Nederlanders in New York gesticht hebben, toen New York nog Nieuw Amsterdam heette. In 1628 was daar een Geref. Kerk. Deze Nederlandse Kerk had ons gehele Nederlandse psalmboek in het Engels overgezet, in gebruik. Het exemplaar dat deputaten in handen kregen was eenmaal het eigendom geweest van de voorzaten van de bekende president Franklin D. Roosevelt, wiens voorvaders Nederlanders zijn geweest, die uit de buurt van Tholen afkomstig moeten zijn. Na deze ontdekking dachten deputaten: nu zijn we klaar. Bij nauwkeurig onderzoek, bleek, dat de meeste van de mooie Geneefse melodieën geschonden waren en dat de rijke verscheidenheid van deze melodieën was vervangen door 't monotone „common metrum”. Sommige welbekende wijzen, zoals bij voorbeeld die van Psalm 134, werden gebruikt voor een twintigtal psalmen. Deputaten ontdekten dat dit zo niet zou kunnen.

Een tweede verrassing was het contact dat zij kregen en konden continueren met de heer Dewey Westra. Zonder de samenwerking met de heer Westra, zo schrijven deputaten zelf, zouden zij niet in staat zijn geweest aan het verlangen van de kerken te voldoen. De heer Westra is een van de auteurs van de selectie van de 34 psalmen die in het kleine groene boekje op last van de eerste synode van de Canadese Kerken zijn bijeen gebracht. Hij was in staat vele nieuwe berijmingen te vervaardigen, welke passen bij de bestaande en ons vertrouwde Geneefse melodieën. Deputaten delen mee, dat de heer Westra in staat zou zijn de 150 psalmen alle opnieuw te berijmen. Zij hebben dit niet gewild. Liever was hun een proefbundel om te beginnen dan een psalmberijming van één man.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak.
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Amsterdam
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

Zowel door het een als het ander hebben deputaten veel geleerd en zijn ze in staat geweest deze proefbundel aan de kerken voor te leggen. Naast een aantal psalmen, die de kerken in Canada nu kunnen gaan zingen thuis en in de eredienst, bevat de bundel een geheel nieuwe berijmde parafrasering van Jesaja 53, zingbaar op de wijs van Psalm 22. Deze is van de hand van de heer Westra. Dit is een proeve van de mogelijkheden welke deputaten zien voor wat de toekomst betreft in het zingen van berijmde schriftgedeelten buiten de psalmen. Verder bevat de bundel een keus van enkele gemoderniseerde parafraseringen van schriftgedeelten uit het Schotse Psalmboek. In totaal 15 liederen of Hymns. Deze Schotse parafraseringen zijn uit een bundel van 1781. Modernisering was derhalve wel gewenst. Dit ligt voor de hand. De melodieën uit dit Schotse parafraseringboek verschillen zeer van de ons bekende Geneefse melodieën. De gemeente kan ervaren in de praktijk of ze er zullen ingaan of wel vanwege de „vreemdheid” onzingbaar zullen blijken.

Het tweede deel van de bundel bevat de Heidelbergse Catechismus in het Engels. Deze vertaling is overgenomen van het

Psalmboek van de Christ. Geref. Kerk. Daarnaast de formulieren voor de bediening van doop, avondmaal, huwelijk enz.

Zoals wij in het begin schreven, een werkstuk waarmee wij de zusterkerken in Canada hartelijk gelukwensen. Er zal wel heel wat aan te merken zijn op de inhoud. Tot op de drukfouten toe, die er niet uit zijn. De bundel is eigenlijk verschenen om aanmerkingen uit te lokken. We hopen dat de kritiek die zal komen, het werk in positieve zin moge dienen. Het is het dubbel en dwars waard. Het doen verschijnen van zulk een bundel kan men reformatorisch werk noemen. Als het werk er ingaat van betekenis voor heel de angelsaksische wereld. En dat wil wat zeggen.

(Wordt voortgezet.)

J. Meester.

¹⁾ De titel is: **Book of Praise**, metrical Psalms and Paraphrases compiled by order of the Synod 1958 of the Canadian Reformed Churches including liturgical Forms and Heidelberg Catechism. Printed in the Netherlands, 1961.

²⁾ A report of the studies of this committee was published in „Op weg naar een Engelse Reformatorische Psalmboek”, 1956. This report gave a history of the development of psalmody in English speaking countries.

Onder de regenboog

II.

Ds. S. G. de Graaf.

In het raam van een bespreking van de verbondssluiting van God met Noach, gaven wij enige gedachten van Abr. Kuiper en K. Schilder over deze verbondssluiting door. Daarbij beperkten wij ons tot enige zaken, die ter sprake komen bij de theorie der „gemeene gratie”. Wij willen nu zien, wat Ds S. G. de Graaf over deze materie schreef.

Uitvoerig heeft de Graaf zich met de vragen, waarover Kuiper en Schilder schreven, bezig gehouden o.a. in een in 1939 uitgesproken referaat over „Genade en natuur”. Dit referaat werd in de in hetzelfde jaar uitgekomen bundel „Christus en de wereld” opgenomen.¹⁾

Hier moge dan eerst een korte samenvatting van zijn gedachten, in dit referaat ontwikkeld, volgen. Daarbij beperken wij ons zo veel mogelijk tot de vragen, waarmee wij ons nu bezig houden.

Nadat hij op pag. 76 gesteld heeft, dat genade verbeurde of schuldvergevende gunst betekent en dat „gunst” daarbij de kern van dat begrip en „verbeurd” het belangrijkste is, komt de Graaf tot de o.i. uitermate belangrijke stelling, dat volgens Joh. 1, Spr. 8, Col. 1 en andere Schriftplaatsen Gods gunst de achtergrond en het beheersend motief van al het geschapene is. Hij betoogt dat op de volgende wijze: Joh. 1 zegt, dat het eeuwige Woord Gods, de eeuwige Zoon Gods, het leven was. En dat dit leven het licht der mensen was. Met dit leven kan niet bedoeld zijn, wat men het natuurlijke leven der mensen pleegt te noemen. Want dat is zonder meer het licht niet. Het moet zijn het leven in de gemeenschap met God. En dat leven, dat in het eeuwige Woord is, is ons ten licht (80).

Met het Woord wordt hier bedoeld de Zoon, gelijk hij ons Gods gunst meedeelde en nog elke dag meedeelt. De Zoon is met die opdracht en taak de Schepper geweest van hemel en aarde. Daarom moet de conclusie getrokken worden, „dat Gods gunst niet een element was, dat bij de schepping bijkwam, maar de achtergrond, het hoofdthema, het beheersend motief in het ganse scheppingswerk” (81).

Omdat in Joh. 1 zonder insnijding ge-

sproken wordt van wat vóór de zondeval was en nú is, is duidelijk, dat Gods in Christus vernieuwde gunst ook nu de achtergrond en het beheersend motief is van het bestaan van de ganse schepping (82). Dat wordt niet weersproken door de andere gedachte, dat het motief ligt in de eer van God. Want God heeft zich zelf daarin het meest willen verheerlijken, dat Hij mensen in zijn gemeenschap deed delen (85).

Dat de mens naar Gods beeld geschapen is, wil zeggen, dat hij op de gemeenschap met God was aangelegd. En die gemeenschap is het verbond (87). In het verbond en de gunst, die God daarin zijn volk bewijst, ligt de zin van al 't geschapene. Viel het verbond weg, dan was het bestaan der wereld zinloos. Vandaar dat moet worden aangenomen, dat de ganse wereld in het verbond der genade tussen de Here en zijn volk haar achtergrond en de voorwaarde voor haar bestaan vindt (88).

Door de zondeval ontstond een radicale breuk. De liefdesgemeenschap met de Here werd daardoor afgebroken. Toen gaf God zich opnieuw in zijn liefde. Dat was geen prolongatie (voortzetting) van zijn eerste liefde (90). Want de liefde Gods krachtens de schepping is er niet meer (91). Het bestaan der wereld rust als geheel in Gods nieuwe liefde in Christus. De wereld is op een nieuwe wortel, Christus gezet (92). Alle gaven komen de wereld slechts toe om het verbond der genade en om Christus.

Onjuist is het te zeggen, dat brood en spijs en alle „natuurlijke” gaven ons toekomen van de Vader, buiten Christus om door Gods „algemene genade”. Want dan zou God „genade” bewijzen, zonder dat daarvoor een grond aanwezig is in de verzoening der wereld door het kruis van Christus. Het recht Gods zou dan prijsgegeven worden (93). Dan zou de wereld ook nog haar concentratiepunt vinden in Adam (94).

De afkondiging van het genadeverbond geschiedde tot Adam en daarmee tot het ganse menselijk geslacht. Ook de ganse Noachietische mensheid gaat het genadeverbond aan. Later werd door de besnijdenis en in het N.T. door de doop de grens van het genadeverbond gefixeerd. Nu leeft niet de ganse mensheid in het verbond.

Maar dat betekent niet dat het genadeverbond niet de ganse mensheid zou aangaan. Ze behoorden er allen in te leven. De ganse mensheid is nog steeds tot aanvaarding van het verbond der genade in geloof verplicht (95/96).

Zo is het voor de Graaf dus duidelijk, dat alle zegen voor de wereld slechts in Christus kan gegeven zijn. Daarom moet ook alle eenheid en gemeenschap door de Christus zijn. Dat er een liefdesgemeenschap, een werkgemeenschap, een staatsgemeenschap is, dat er samenbinding en eenheid onder de mensen gevonden wordt, is alleen mogelijk in Christus.

De Graaf beroept zich daartoe op wat de Schrift in Ef. 3 : 14, 15 zegt: „Om deze oorzaak buig ik mijn knieën tot de Vader van onze Here Jezus Christus, uit Wie al het geslacht in de hemelen en op de aarde genoemd wordt.” „Al het geslacht” betekent hier, volgens hem, gemeenschap. Alle gemeenschap rust dus in God als Vader van onze Here Jezus Christus, in de genade, welke Hij om Christus geschonken heeft. Iedere gemeenschap, de gemeenschap der wereld als wereld en voorts iedere gemeenschap in haar, de huwelijksgemeenschap, de gezinsgemeenschap, de volksgemeenschap, de staatsgemeenschap rust in Christus (97).

Christus onderwerpt door zijn H. Geest het leven der mensen aan de wet, welke ons door het eeuwige Woord gesteld is. Een gezin kan als gezin afvallig zijn, een staatsgemeenschap kan heidens zijn, maar die gemeenschap als zodanig is vrucht van de werking van de H. Geest. Daarin strijdt de H. Geest hier op aarde tegen de zonde. Echter wordt door het ongelovig hart en door de werking van de Satan die gemeenschap misbruikt in de strijd tegen God (98). Christus heeft echter door zijn bloed de wereld gekocht. Wat de ongelovigen in hun strijd tegen God misbruiken, ontstelen zij Christus (100).

Op grond van Mt. 5 : 44, 45 en andere plaatsen kan niet geloofend worden dat nog een zekere liefde van God uitgaat naar de ongelovigen. Die geldt hen echter slechts voor zover en zolang zij nog in verband staan met dit menselijk geslacht, dat als geheel uit Christus leeft. Naar de blijvende richting van hun hart zijn zij kinderen des toorns. Naar die richting van hun hart plaatsen zij zich ook buiten de gemeenschap van het menselijk geslacht, dat in Jezus Christus weer is opgestaan tot een leven met God. Een zekere goedheid, liefde, lankmoedigheid van God betekent dat toch wel. Zij mogen meebouwen aan het geheel der wereld, dat gered wordt en hun leven is ondanks hun afval en vijandschap, voor het geheel van Gods werk niet totaal tevergeefs geweest (102).

Door de in Christus herstelde gunst Gods wordt de ganse wereld bewogen in de richting van haar verlossing en verheerlijking. De gelovigen worden slechts gered in al de verbanden waarin zij leven. En het leven in die verbanden is slechts voor de verlossing door de Christus vatbaar, wanneer zij zelf in de gunst of genade, die ons in Hem bewezen wordt, rusten. Anders zouden de gelovigen zich als vreemden in die verbanden gevoelen (104). Ik kan b.v. niet als gelovige in Jezus Christus in de huwelijksgemeenschap leven, wanneer ik zou moeten aannemen, dat die huwelijksgemeenschap zelf buiten Jezus Christus bestaat (105).

De wereld gaat onder. Iedere gemeenschap is wel uit Jezus Christus, maar de gemeenschap der wereld wordt door de Satan misbruikt in de strijd tegen de levende God. Zo gaat deze wereld voorbij en een overblijfsel wordt behouden. Dat overblijfsel is echter deze wereld zoals zij in haar organische gemeenschap door

Jezus Christus nu reeds in beginsel is hersteld (109).

Daar alle samenlevingsverbanden — ook die waarin met Christus geen rekening gehouden wordt — alleen door de Christus bestaan, moeten zij als zodanig erkend worden. Alleen de richting van de afval moet erkend en de strijd voor het koninkrijk der genade moet aanvaard. Een heidense staat moet wel degelijk door de gelovige als staat erkend. Daarom vraagt de Schrift ook van de gelovigen gehoorzaamheid aan de overheid in zulk een staat. Een huwelijk tussen twee ongelovigen is wel degelijk een huwelijk en dat huwelijk als zodanig bestaat door Jezus Christus, hoewel Christus in dat huwelijk niet erkend wordt (110).

Wij moeten onderscheiden tussen die gemeenschap als zodanig en het leven daarin. De gelovigen zijn gesteld in allerlei gemeenschappen en worden in die verbanden en als lid van die gemeenschappen gerekend.

Zij hebben nu in die gemeenschappen te getuigen van de Christus in deze zin, dat Christus op het leven in die gemeenschap de alleen rechthebbende is (112).

Zo staat de gelovige dan ook niet afwijzend tegenover iedere uiting van cultuur, die niet een vrucht is van het geloof in Christus. Ondanks de houding van ongelooft, welke daarbij stuwt, kan een gelovige in zulk een uiting nog de kracht van Christus zien (112). Veelszins beweegt de cultuur zich in de richting van de afval. De ongelovigen willen het leven verheffen om het zo vrij te maken van de gehoorzaamheid aan de levende God. Zo is de ganse cultuur enerzijds treffelijk en uitnemend, maar anderzijds verschrikkelijk, omdat God daarin niet wordt geëerd. Dat bepaalt de tweërlei houding, die een gelovige aanneemt tegenover het leven van deze tijd (113).

Tot zover dan de gedachten van Ds S. G. de Graaf.

Wij hebben zijn opvattingen breder weergegeven dan die van Kuiper en Schilder. Wij hadden daarvoor twee redenen. Ten eerste: Wat de Graaf schreef over het Noachietisch verbond, is geheel ingebed in het totaal van zijn gedachtengang over de hernieuwde gunst van God in Jezus Christus over het geheel dezer wereld en al haar verbanden. Daarom was het moeilijk ons tot het Noachietisch verbond te beperken. Toch treurden wij daarover niet. Wij vonden het in de tweede plaats ook nuttig de gedachten van de Graaf iets uitvoeriger weer te geven.

Doordat de Graaf zich niet heeft vrijgemaakt zijn zijn opvattingen in onze kring helaas op de achtergrond gekomen. Wij hebben soms de indruk, dat bij velen in onze kring de gedachte leeft, dat met wat K. Schilder over de „gemeene-gratie”-leer van Kuiper geschreven heeft, het laatste woord over deze zaak gezegd is, en dat men er onbekend mee is, dat ook anderen in de Geref. kring voor de vrijmaking (om ons nu daartoe maar te beperken) zich intensief met de belangrijke vragen rondom het thema der „gemeene gratie” hebben bezig gehouden. Wanneer dan ook de belangstelling van deze of gene gewekt zou zijn voor de gedachten van de Graaf en dat tot gevolg zou hebben, dat enige lezers de bundel „Christus en de wereld” en andere geschriften van de Graaf zelf ter hand zouden nemen, zou de moeite, die wij ons getroost hebben reeds goed beloond zijn.

Nu is het niet onze bedoeling een complete beoordeling te geven van heel het gedachtencomplex van Kuiper, Schilder en de Graaf inzake de „gemeene gratie”. Wij achten vooralsnog deze opgave te zwaar voor ons en wij hebben ons dit ook niet als doel van deze artikelen gesteld.

Wij willen enige opmerkingen maken over Gen. 8 : 20—9 : 17 en deze dan vergelijken met wat Kuiper, Schilder en de Graaf schreven en daaruit enige conclusies trekken voor de vragen die zij aan de orde gesteld hebben. Om echter Gen. 8 en 9 goed te verstaan, moeten wij eerst kort nagaan, wat de schrijver van Genesis in de voorafgaande hoofdstukken heeft gezegd.

Dat zien wij dan weer D.V. in een volgend artikel.

Oegstgeest.

R. Brands.

¹⁾ Een goede samenvatting v. wat Abr. Kuiper, K. Schiller, S. Greydanus, H. Dooyeweerd en S. G. de Graaf over de „gem. gratie” geschreven hebben, gaf Prof. Dr. R. Schippers in de in 1942 verschenen „Cursus tot ontwikkeling van het Gereformeerd Kerkelijk denken, 1e j, les 1-6. Daar kan men ook veel literatuur vinden. Belangrijk is in deze artikelen vooral de vergelijking van de gedachten van K. Schilder met die van de Graaf en de kritiek op de laatste. Enige literatuur van en over de Graaf en enige opmerkingen over zijn gedachten kan men ook vinden bij Ds. J. Francke, „Enkele notities betreffende de relatie tussen verkiezing en verbond”, 1950 (gestenc.). Een in vele punten met die v. d. Graaf overeenkomende gedachtengang vinden wij bij Prof. Dr. J. P. A. Mekkes, „Scheppingsopenbaring en wijsbegeerte”, 1961. Niet zulk een groot wonder bij scribenten, die in dezelfde richting denken en zoeken. Op de verschillen met de Graaf kunnen wij hier, dachten wij, beter niet ingaan. Wij zouden te ver van ons eigenlijke plan verwijderd raken en het geheel te ingewikkeld maken.

van de reinheid, de schaamte in verband met de schamelheid, het naakt in de (verschillende perioden van de) kunst, en de omgang daarmee. De normen in de omgang met kunst vindt hij in Colossenzen 2, in de tekening van de christelijke vrijheid als een wezenlijke vrijheid van de mens om zich als mens te ontplooiën, in onlosmakelijke band aan geloof en bekering. In verband daarmee wordt in dit boekje telkens weer gemaand tot bijbel-lectuur en gebed, en dat niet formeel-„theologisch”, maar levens-echt. Het is zelf a.h.w. een combinatie van gesprekken over kunst en gesprekken over de bijbel, en gedragen door een hunkering naar een geestelijke vernieuwing „waar wij allen veel voor bidden” (slot van het woord vooraf). Het is voor ons beschamend, dat de auteur wellicht ook daarom zo fris tegenover deze dingen staat, omdat hij door lectuur van de bijbel alleen tijdens zijn krijgsgevangenschap tot de kennis van zijn Heiland en Heer is gekomen. Dat verklaart ook dat zinnetje over de preek, op p. 32: „alléén de preek op zondag kan wel iets zijn, maar blijft toch het minimum van het minimum” n.l. wanneer de „christen” verder zijn bijbeltje dicht laat. Jehu-recensenten mogen hier wel zeer op de verbanden letten. Er wordt hier trouwens meer aan hun oor geblazen: over de gemeente, wie de zingende mond gesnoerd is, over het afremmen van alles wat creatief en enthousiast wordt ondernomen (b.v. ten aanzien van het nieuwe kerklied), over de vaak treurige typografische verzorging van onze kerkelijke bladen, over de jammer dat christelijk Nederland bijbelplaat en -illustratie aangesloten heeft aan het dieptepunt van de religieuze kunst, en zo meer. Maar dit zijn bijzaken. Hoofdzak is dat dit boek wijst op de concentratie van de strijd der geesten op dit levensgebied, op het feit dat de kunst zich heeft genesteld op de plaats van openbaring en religie, waarbij een groot, dreigend vraagteken wordt gezet achter het wereldbeeld van de voorafgaande tijd. Ieder die met de jeugd van 16 jaar en ouder omgaat, weet dat de auteur gelijk heeft als hij stelt dat de moderne culturele vorming vaak een effectieve hersenspoeling is en de catechisatie van een komende liberale religie zonder de Christus der Schriften. Hij weet ook, dat hij de jeugd niet van de kunst af houden kan. Dat behoeft ook niet; ook niet van de moderne kunst. Ook daarin valt voor wie ter zake kundig is te genieten. En door haar leren wij de eigen tijd verstaan. Men zal er daarom goed aan doen, deze gids te kopen en er zichzelf en zijn oudere kinderen mee te verrijken. De prijs is f 5,90; indien besteed, zeer wél besteed.

Na een hartelijke aanbeveling enige critiek. Op p. 28 is blijkbaar bij vergissing een cartoon van Steinberg besproken in plaats van de op de volgende pagina afgebeelde van Ad Maas. Op p. 32 wordt te eenzijdig gesproken over geestelijke rijkdom, als zou die alleen verkregen kunnen worden door omgang met de bijbel, en met kunst en amusement. Op p. 37 wordt het begrip wijsheid ingevoerd op een wijze die ook een negatieve zin toelaat. Beter lijkt het ons, hier van inzicht te spreken, gelijk de auteur zelf ook doet op p. 58. De „toegespitste en geconcretiseerde levens- en wereldbeschouwing” zonder meer wijsheid te noemen, komt neer op een uitholling van deze term, die wij liever voor edeler gebruik reserveren overeenkomstig hetgeen b.v. Van Riessen geschreven heeft in zijn bekende boek „Op wijsgerige wegen”. Dat laatste is o.i. ook bijbelser. In de schematische voorstelling van het kunstwerk in zijn relatie tot de werkelijkheid op p. 43 is de invloed van vroegere kunstwerken op de kunstenaar ten onrechte in de middenbaan onder „visuele ervaring” geplaatst.¹⁾ Het nevengestelde „zichtbare in de realiteit” moet inderdaad nog geïntegreerd worden in de eigen levensbeschouwing, en past dus in de zintuiglijke middenbaan in de tekening, de „vroegere kunstwerken” echter zijn reeds eerder geïntegreerd; er is hier al sprake van verworven wijsheid in de zin waarin de schrijver deze term gebruikt. Een andere plaatsing ware m.i. daarom te overwegen. Beslist onjuist is dat de gedachte dat de kunstenaar een profeet is, „kortweg een leugen” zou zijn, zoals op p. 49 wordt beweerd. Uiteraard is niet iedere kunstenaar, ook al is hij prediker van een bepaalde boodschap (p. 70), profeet. Maar wat is het anders dan een erkennen van de profetische kracht van de kunst — in de betekenis die wij in het spraakgebruik van alle dag daaraan geven — als de schrijver aan het eind van zijn boek met klem poneert dat de hedendaagse kunst de catechisatie is van de wereldgodsdienst-in-wording? De kunstgeschiedenis zelf is het toonbeeld van profetie in de kunst. In alle tijden zijn er van de grote kunstenaars hun tijd ver vooruit geweest. Predikers en profeten. Tegen overschatting van dat „profetisme” moet gewaarschuwd worden. Het te onderkennen, waar het met de middelen van de moderne massa-communicatie de komende generatie biologeert, is nodig. Op de pagina's 72 en volgende hadden we graag meer benadrukt willen zien dat kunst weliswaar niet een puur esthetische zaak is, maar dat toch wel degelijk het esthetisch aspect kunst pas kunst doet zijn. Valse profetie wordt immers pas recht gevaar-

BOEKBESPREKING

Dr. H. R. Rookmaker: **Kunst en Amusement** (Kok, Kampen, 1962).

Het is met bijzonder genoegen dat ik mij zet om een aankondiging te geven van het onlangs verschenen boek van dr. Rookmaker: Kunst en Amusement. De korte titel zegt over de inhoud niet meer dan het eerste het beste etiketje op een verzamelband. De omslagtekening is fraai doch misleidend. De titel had moeten luiden: Een christen in de omgang met kunst en amusement. En dan nog moet men amusement verstaan in een veel bredere kring dan de nar van de geplastificeerde band doet vermoeden. Als zodanig is het vandaag de dag een allerplezierigst werkje. Belangrijk alleen al, omdat er op dit terrein zoveel achterstand is, en verwarring der geesten. Bepaald verfrissend eveneens, omdat met eigengereid wetticisme, met onnodige reserves, met allerlei wansmaak ook, wordt afgerekend, en een lans wordt gebroken voor het luisteren, kijken, lezen met open oog en open hart in de ware christelijke vrijheid, terwijl anderzijds gezocht wordt naar een opnieuw en rechtstreeks op de Bijbel afgestemde levensstijl. Het breekt met velerlei puritanisme en dat op een overtuigende wijze, en het is tegelijk zo puriteins als men het vandaag helaas maar zelden ontmoet. Eigenlijk moet ik zeggen: zo echt bij-

bels. Zo heerlijk vrij van elke theologische en wetticistische aanslag wordt er onder ons maar weinig geschreven en ik ben er van overtuigd dat dit toch de enige redding kan zijn voor de jeugd in de kerk. Het boek als geheel is vrucht van een grote vakbekwaamheid, gepaard aan een wijze kennis van de Schriften. Bij een acht-tiental reproducties op kunstdrukpapier, en een aantal andere in de tekst, geeft het, soms zeer uitvoerig, soms zeer summier, door de vijf hoofdstukken verspreid, commentaar. Kunst is in dit boek allereerst beeldende kunst, schilderkunst. Na een inleidend hoofdstukje over (de hedendaagse) crisis en de bijbel wordt breder gehandeld over de betekenis van kunst en amusement (met bovengenoemde beperkingen) in het mensenleven. Vervolgens over kunst en levens- en wereldbeschouwing, over de normen voor kunst en amusement en over de normen in de omgang met kunst. De beide laatste hoofdstukken zijn een poging om het gesprek over deze dingen op gang te krijgen, en als zodanig m.i. zeer geslaagd. De normen voor kunst en amusement ziet de schrijver het kortst en het duidelijkst geformuleerd in Philippenzen 4 : 8: „Voorts broeders, al wat waar, al wat waardig, al wat rechtvaardig is, al wat rein, al wat beminnelijk, al wat welluidend is, al wat deugd heet of lof verdient, bedenkt dat”. De brede uitwerking daarvan is zeer verhelderend, vooral op het punt van de (functioneel bepaalde) artistieke waarheid, de (subjectieve) eerlijkheid in haar verhouding tot de Waarheid, en op dat

lijk, en ook goede profetie dubbel indringend, als ze in het kleed van de kunst zich aandienen komt. Voor de goede verstaander ligt dit wel achter het betoog, maar de niet goede wordt hier onwillekeurig herinnerd aan het toch wel overwonnen vorm-inhoudschema. Tenslotte: dat het vinden van de normen voor kunst en amusement in één bijbeltekst ook het gevaar van in-lezen met zich brengt, blijkt uit de summierse behandeling die de rechtvaardigheid zich hier moet laten welgevallen.

Al met al kritische opmerkingen die de betekenis van het besproken boek niet in het minst in de schaduw willen dringen.

J. Bosch.

¹⁾ Dit schema gaf de schrijver ook reeds sub voce schilderkunst in de Christelijke Encyclopedie van Kok (2e druk), met een verklaring.

Piet Prins — **Wambo vindt het geluk.**
Uitgave: Groenendijk, Rotterdam. Prijs f 5,20.

Piet Prins heeft het derde deel geschreven in zijn serie over Wambo, de jonge Papoea.

In dit deel komt Wambo in nauw contact met een zendeling en diens vrouw en met de Westerse beschaving. Dit brengt de nodige conflicten mee, die over het algemeen op voor kinderen begrijpelijke wijze zijn verteld.

Niet geheel begrijpelijk is het, waarom Piet Prins niet kan volstaan met eenvoudig het werk van een zendeling te beschrijven zonder daar de geijkte vaderlandse kerkbladzinnen aan toe te voegen, als: „Zijn er harten omgezet?” of „is en waarachtig geloof ontloken” of „Gods Woord keert niet ledig terug” of „alleen in die weg komt de Here Jezus terug, als ook de laatste uitverkorene door de prediking tot geloof is gekomen” (pag. 94 en 95).

Kinderen voelen meestal zuiver aan en hebben geen preekjes nodig als op pag. 109: „Het evangelie is er ook al in beginsel openbaar geworden als een macht tot vernieuwing van de gehele samenleving”.

De tekeningen zijn, evenals in de vorige delen, onbeholpen.

H. C. E. Smit-Labots.

Dr. L. de Jong: De Overval, het verhaal van de gelijknamige film, Geïllustreerd met veertig bladzijden foto's van Eli van Zachten.

Em. Querido Uitg. Mij., Amsterdam, 1962, prijs f 2,95.

In dit boekje van 154 bladzijden heeft de auteur van de bekende reeks „Bezetting” het scenario afgedrukt, dat hij geschreven heeft voor de film, die nu in veel plaatsen te zien is. Het is de overval op het Huis van Bewaring te Leeuwarden, die door de Friese knockploeg op 8 december 1944 werd uitgevoerd.

In zijn voorwoord schrijft de auteur: „Noch als verzetsdaad, noch als overval op een gevangenis draagt die op het Huis van Bewaring een uniek karakter.” Er zijn er immers vele gepleegd, wie denkt niet aan de overval op de Weteringschans, waarbij o.m. Joh. Post het leven liet? Maar toen Dr. De Jong in 1945 in een herdenkingsuitgave „Bevrijding, 8 december 1944” de zakelijke verslagen van deze overval las, stond voor hem vast dat, als men eens een film van een Nederlandse verzetsdaad wilde maken, het de verfilming van de overval in Leeuwarden moest zijn. Dat is dan 17 jaar later gebeurd! In de maand waarin zij, óie de Moeder van het verzet werd genoemd, begraven werd — ook op een achtste december — vond de première plaats van de film waarin „Haar jongens” moedig hun bevrijdingswerk — in letterlijke zin — verrichten.

We bevelen dit boekje — en dus ook de film! — ten zeerste bij U aan. Juist de jongeren kunnen op deze manier zien wat verzet in concreto betekende. „Het verzet” is toch ook maar een abstractie. Directer dan in de gedramatiseerde vorm kan de geschiedenis niet verteld worden! Op school leren ze allerlei namen van „geuzen” uit de zeventiende eeuw en kennen ze mooie — vaak geromantiseerde — verhalen. Waarom dan niet die van de „geuzen” uit deze eeuw?

Die vraag heeft Dr. De Jong onlangs publiek gesteld, want hij had een groot tekort aan kennis van de Tweede Wereldoorlog geconstateerd. In een enquête in Het Vrije Volk kwam dat ook duidelijk uit (2 jan. 1963). Laat men dan het werk van de man die alles doet om hierin verandering te brengen, steunen.

Van belang is dat de auteur en de regisseur de werkelijkheid zo getrouw mogelijk benaderd hebben. Ze hebben veel gesprekken gevoerd met deze geuzen, o.m. met de leider Piet Kramer. Het is een sober verhaal, zonder heldenverering of stukjes geromantiseerde historie. Ook in dit opzicht is de film uniek. Hij is écht; daardoor spreekt hij direct aan. Voorai als men de film zelf ziet, met o.m. Robert de Vries in de rol van Piet Kramer. Velen zullen hem kennen — de film kwam immers op de t.v.! — als de vader van

Anne Frank, wier aangrijpend dagboek verfilmd werd.

Uit het boekje en de film blijkt ook dat dit werk door veel christenen werd verricht: voor men tot de actie overgaat, gaat de leider van de groep voor in gebed en vraagt hij om Gods zegen over het gevaarlijke werk. We moesten onwillekeurig aan Dr. Dam denken, die in die dagen in het verzet in het noorden zo'n grote plaats innam en aan zijn jongens de grote betekenis van het gebed voorhield. Hoe men ook denkt over het uitspreken van een gebed in een film of een toneelstuk, ieder van ons zal dankbaar zijn, dat men nu kan lezen en zien, hoe velen in het verzet hun werk gedaan hebben.

A. Plaatsman.

PERSSCHOUW

TWEE BERICHTEN.

In „Trouw” van 19 november stond het volgende bericht te lezen. Met grote letters stond er boven: Toenemend zedenbederf wekt verontrusting.

In 28 gereformeerde kerkgebouwen te Den Haag, Loosduinen, Scheveningen, Voorburg, Rijswijk en Leidschendam is gisteren 'n kanselboodschap van de classis Den Haag van de gereformeerde kerken voorgelezen. Deze kanselboodschap geeft uiting aan sterke verontrusting over het toenemend zedenbederf in de laatste tijd en herinnert de ouders aan de derde doopvraag, waarmede beloofd is de kinderen een voorbeeld te geven van christelijke levenswandel. De leden van de gereformeerde kerken in de classis worden opgeroepen waakzaam te zijn voor verkeerde invloeden. Hun wordt gevraagd te streven naar een levenswandel, „die de kenmerken draagt van de verlossende genade van Christus, de Heer”.

De classis Den Haag heeft zich al geruime tijd bezig gehouden met het vraagstuk van het zedenverval, dat men constateerde. Allerlei zaken wezen daarop, zoals de toename van het aantal pornografische geschriften, de grotere omvang van de prostitutie, het grotere aantal delinquenten op zedengebied, de kinderlokkerij e.d. Besloten werd zich te oriënteren en zo mogelijk te komen tot een getuigenis tegen het zedenverval. Een commissie belastte zich met voorbereidende werkzaamheden en de gedachte was, te komen tot de samenstelling van een pastoraal cahier, in de geest van een herderlijk schrijven, zoals de hervormde kerk die kent.

Het bleek echter, dat niet gewacht kon worden op de samenstelling van een pastoraal cahier. Enkele recente gebeurtenissen wezen er op, dat de zedenverwildering toenam. De classis zag zich genoodzaakt een kanselboodschap af te kondigen. Men heeft de kerken echter laten weten, dat het niet bij deze kanselboodschap mag blijven, want niet alles, dat te zeggen valt, is in de kanselboodschap neergelegd. Het is de bedoeling, dat over deze zaken gesproken zal worden en de kanselboodschap wil leiding geven aan het gesprek. In de eerste plaats wordt gedacht aan de catechisatie en de wijkavonden.

Uit de kanselboodschap blijkt, dat de gereformeerde kerken in de classis Den Haag niet willen optreden in een farizeese houding, „als zou het leven binnen de grenzen van de kerk zonder gebrek zijn, maar veeleer in het ootmoedig besef, dat juist allerlei kwaad in eigen kring het getuigenis naar buiten verzwakt en mede de bodem bereidt voor excessen als die ons geschokt hebben”.

In het begin van de kanselboodschap wordt gesproken over zaken als: realistische lectuur, kwade omgang, onbeheerst gebruik van sterke drank, slechte invloed van veel films, de televisie, die een ban dreigt te worden. De classis noemt ook het vaak te ruime zakgeld, de krietekloze overneming en toepassing van nieuwe inzichten op het terrein van de omgang der sexen, aan de uithuizigheid van ouders en jeugd en het ontbreken van het gesprek over de dienst van God in het gezin.

De classis zegt niet verouderde inzichten en gewoonten te willen handhaven, maar zij meent toch de ouders te moeten herinneren aan de derde doopvraag: belooft gij dit kind, waarvan gij de ouders zijt, naar uw vermogen te onderwijzen en te doen onderwijzen in de waarheid Gods en het een voorbeeld van de christelijke levenswandel te geven?

Gewezen wordt tenslotte op de wijze van onderwijzen: in goede sfeer en noodzakelijke openheid met de jongeren.

Men heeft in de kringen der synodale kerken al te lichtvaardig gesproken over de gereformeerde zede. De scherpe afwijzing van film dans, toneel zoals we die bij een voorgaande generatie vonden verzwakte.

Is dit het resultaat?

Laten we er evenwel voor oppassen uit de hoogte neer te zien op hen die buiten onze ker-

ken leven! Ook in eigen kring komen op dit gebied ontstellende dingen voor.

Enkele dagen later publiceerde Trouw het volgende stuk.

Het bijbellezen-aan-tafel na het eten behoort tot het vaste patroon van verreweg de meeste gereformeerden. In de grote steden is dit wat minder dan op het platteland, maar toch zeer algemeen gebruikelijk. Het daarnaast voor zichzelf nog uit de bijbel lezen komt onder de grote meerderheid van de gereformeerden weinig of niet voor. Het behoort in elk geval niet tot het levenspatroon van de doorsnee-gereformeerde mens. Dit zijn twee van de belangrijkste conclusies uit een rapport over het bijbelgebruik bij gereformeerden, samengesteld door het Gereformeerd Sociologisch Instituut, dat samen met suggesties voortvloeiend uit dit onderzoek, van de afdeling Contact Kerken van het Nederlands Bijbelgenootschap, aan de gereformeerde predikanten in ons land is toegezonden.

De gewoonte van het geregeld aan tafel lezen komt het meest voor onder intellectuelen en middenstanders, en het minst onder de arbeiders; door allerlei maatschappelijke oorzaken zullen de laatsten ook minder gelegenheid daartoe hebben (ploegendienst e.d.). In de grote stad nemen bijbels dagboek en kalender maar een geringe plaats in, op het platteland (waar velen nog de gewoonte hebben de bijbel achter elkaar door te nemen met weglating van moeilijke gedeelten, zoals „wetten” en geslachtsregisters), komen dagboek en kalender vaker voor, evenals het lezen uit een kinderbijbel.

De opgaven inzake het persoonlijk bijbelgebruik geven een heel lage frequentie daarvan aan. Het hogere percentage voor leden van jeugdverenigingen blijkt overal in verband te staan met de voorstudie voor de op de vereniging te bespreken onderwerpen; na het verlaten van de vereniging leest men minder persoonlijk in de bijbel, en het rapport spreekt dan ook van persoonlijk bijbellezen van tijdelijke aard.

Het hoge percentage voor studenten en vpleegsters in Amsterdam verklaart men hieruit, dat zij het lezen uit de bijbel in de gezinnen missen. Het percentage thuiswonenden in Amsterdam dat geregeld voor zichzelf uit de bijbel leest is 14 pct.; bij hen die op kamers wonen of „in de kost zijn” bedraagt dit 40 pct. Ook bij ouderen geeft het overzien van de gegevens aanleiding tot de conclusie van weinig persoonlijk bijbelgebruik.

De relatie kerkgang, bijbelgebruik aan tafel en persoonlijk bijbelgebruik is niet geheel duidelijk. De regelmatige kerkgang hangt samen, aldus het rapport, met het geregeld lezen-aan-tafel en dit hangt weer samen met het geringe persoonlijk bijbelgebruik, daar uit de interviews steeds weer dit argument naar voren komt: „Wij lezen al zoveel en zoveel maal per dag aan tafel” — Een feit is, aldus het rapport, dat het persoonlijk bijbelgebruik geen integrerend bestanddeel vormt van het persoonlijk geestelijk leven.

Uit de conclusies: In de meeste gevallen wordt het niet-komen tot persoonlijk bijbelgebruik niet bepaald als een duidelijk gemis gevoeld. De jeugd komt er in vergelijking met de ouderen niet slecht af. Uit de gevoerde gesprekken bleef nogal eens de indruk achter, dat het gezinsgebruik niet ontkwam aan een zeker traditionalisme en formalisme.

De afdeling Contact Kerken van het Bijbelgenootschap suggereert o.m. dat ook de moeder en de oudere kinderen eens aan tafel uit de bijbel lezen („de man als hoofd van het gezin voedde zijn gezin op tot mondigheid, ook in het voorlezen uit de bijbel”), dat de gezinsleden meelesen in een eigen bijbel (soms in een andere taal of andere vertaling) en dat er een gesprek over het gelezene komt. Voorts: men late zich leiden door roosters, dagboeken en kalenders (mits men niet uitsluitend „het stukje” van dagboek of kalender leest).

Men wijst er op dat het persoonlijk bijbelgebruik een van de voornaamste wapenen is tegen de sleur van het lezen-aan-tafel, dat vaak bestaat uit het lezen van een klein gedeelte, dikwijls uit zijn verband gerukt. Persoonlijke omgang met de bijbel zal het gezinshoofd in staat stellen het bijbellezen met zijn gezin op hoog peil te brengen.

Ik meen dat Dr. Kraan eens gezegd heeft dat als in de kerk het persoonlijk bijbelonderzoek verzwakt de tak waarop zij zit wordt doorgezaagd.

Maar laten wij niet vergeten: in onze eigen kring is het met het persoonlijk bijbelonderzoek ook allesbehalve in orde!

C. V.

De bron van alle kerkelijke ellende.

Daarom is dit de fontein alle kwaads, dit is de allerverderfelijkeste pest, dit is het dodelijke venijn aller kerken, als de dienaars meer zichzelf zoeken dan Christus.

Calvijn.

Ingezonden

GOEDE BERICHTEN UIT OOST-SOEMBA.

Er zijn 12 december j.l. bij ds. S. J. P. Goossens drie brieven uit Oost-Soemba binnengekomen, alle gedateerd 4 december 1962. Deze brieven zijn dus nog maar ruim een week oud! Ze bevatten het eerste nieuws na langdurig verbroken contact, en ze bevatten tegelijk het laatste nieuws — immers van vorige week — betreffende de Kerken van O.-Soemba e.a., haar arbeid en haar Evangelisatiearbeiders. En het is goed nieuws!

De Heere heeft Zijn Kerk op Soemba, in een donker jaar van politieke ellende en isolement, in trouw bewaard en vermeerderd. De gemeenten zijn gegroeid en verkeren in geestelijke welstand. De éénheid en broederlijke gemeenschap bleef bewaard.

De verkondiging van het Evangelie aan de heidenen werd met kracht voortgezet en door den Heere rijk gezegend, zodat **nieuwe kringen ontstonden**. Het aantal goeroes-Indijl („godsdienstonderwijzers” of „hulppredikers”) nam toe.

Alle Evangelisatiearbeiders — predikanten en goeroes-Indijl — bleven gespaard. Zelfs de oude ds. Gore is nog in leven en vervult nog zijn dienst voor den Heere.

Op 26 april 1962 is Daniël Dida, die reeds enige tijd als goeroe-Indijl te Raëng (W.-Borneo) heeft gewerkt, bevestigd in het ambt van Miss. Dienaar des Woords van de Kerken van O.-Soemba c.a., bestemd voor de arbeid in West-Borneo. Hij hoopt „in de komende week” (d.i. voor ons in Nederland deze week) te trouwen en dan medio december met zijn jonge vrouw naar Raëng te vertrekken. En hierin toont de Heere ons in Nederland, dat Hij ook zonder ons Zijn werk door de hand van Zijn Kerken op Soemba voorspoedig doet voortgaan; dat Hij, na de Kerken in Nederland te hebben uitgeschakeld, de eenvoudige Soembanese Kerken heeft ingeschakeld in Zijn werk, en haar met de krachten van Zijn Geest heeft bevestigd, zodat zij, zonder de geestelijke en materiële steun van de Nederlandse kerken, haar grootse missionaire taak aanvatten, ook buiten haar eigen eiland.

Wellicht zullen deze contemporaine gegevens a.s. zondag concrete gebedsinhoud kunnen geven in de openbare diensten des Woords en der gebeden van — naar we hopen — alle vrijgemaakte kerken in Nederland.

Voorts wordt in de brieven, met grote dankbaarheid aan den Heere en aan de betrokkenen in Nederland, melding gemaakt van de goede ontvangst van Rp. 100.000,—, gezonden door de „Vereniging Tot Materiële Steun a. d. Kerken v. O.-Soemba c.a.”.

Men taxere de werkelijke waarde van dit schijnbaar grote bedrag niet te hoog. Zo hebben de drie brieven, van elk nog geen 5 gram, een bedrag aan porto geeist van 3 x Rp. 7.50, d.i. Rp. 22.50; terwijl postzegels niet, zoals levensbehoeften, tegen „zwarte prijzen” gekocht behoeven te worden.

Verder wordt vermeld, dat een brief van de gen. synode van Assen werd ontvangen, waarin aan de Kerken van O.S. c.a. de uitspraken dezer synode in de zaak Zwolle/Soemba werden medegedeeld. Deze uitspraken zijn besproken en behandeld op de vergadering der synode van O.-Soemba d.d. 10-11 oktober 1962. Er zijn dienaangaande besluiten genomen, waarover nog nader bericht zal volgen.

Eveneens werd, ultimo oktober 1962, een brief ontvangen van de deputaten, die door (of namens) de synode van Assen werden benoemd, met de opdracht: „contact op te nemen met de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a...” (zie Acta art. 167-2). Deze brief zal beantwoord worden.

De G.K.S. (de „Christelijke Kerk van Soemba”, d.i. de „synodale” kerkgemeenschap die — evenals de kerk van Savoe o.l.v. Rihibiha — is toegetreden tot de „Raad van Kerken van Indonesië”) heeft ultimo 1961 een verzoek gericht tot de Kerken van O.-Soemba c.a. om met haar tot éénheid te komen. De synode van O.-Soemba d.d. 10-11 oktober 1962 heeft geantwoord, dat de Kerken van O.-Soemba c.a. instemmen met het streven naar éénheid, maar dat zij, met het oog op de bereikbaarheid van het voorgestelde doel, eerst antwoord verlangen van de G.K.S. op deze vraag: Welke van de kerkgroeperingen in Oost-Soemba is de wettige Kerk? Uw kerk óf de onze? Het antwoord op deze vraag is nog niet binnengekomen.

Bovenstaande voorlopige berichten zullen D.V. spoedig gevolgd worden door uitvoeriger mededelingen, aldus de toezegging in genoemde brieven. Ds S. J. P. Goossens.

Attentie,

leden van de persvereniging Opbouw

Geeft uw adreswijziging op bij het adres secr.-penningm.:

Van Lijnden van Sandenburglaan 16, Utrecht.

KERKNIEUWS

Beroepen te Leeuwarden: drs D. Deddens te Mariënborg.

Aangenomen naar Enschede-N. voor de zendingsarbeid op Nw. Guinea: kand. J. A. v. d. Velden.

Bedankt voor Amersfoort (Centrum): J. Kok te Enschede-Z.; voor Leiden: J. F. Hey te Drachten; voor Kantens: J. W. Beckman te Arum.

Schouwerzijl. De Geref. Kerk van Schouwerzijl nam een vernieuwd kerkgebouw in gebruik.

Haulerwijk. Door de Geref. Kerk van Haulerwijk werd een nieuw kerkgebouw in gebruik genomen. Het draagt de naam van Kruiskerk.

Ds H. van Tongeren van Leeuwarden nam afscheid van de Geref. Kerk van Leeuwarden met een predikatie over Openb. 22 : 10-13. Ds Van T. is inmiddels naar Grand-Rapids-Mich in de Verenigde Staten vertrokken.

Afscheid. Ds W. Vis nam met een preek over Hand. 20 : 32 afscheid van de kerk van Buitenpost.

Adressen zendingsarbeiders op Nieuw-Guinea.

Met ingang van heden gelieve men **alle post** (dus zowel luchtpost, als zeepost en postpakketten) voor onze Zendingsarbeiders op Nieuw-Guinea niet meer naar het Zendingshuis te Tanah-Merah te zenden, maar als volgt te adresseren:

(naam)
Zending Gereformeerde Kerken c/o
M.A.F.
KOTA BARU (Sentani)
West Nieuw-Guinea.

Het is te verwachten dat de post die nog naar het oude adres wordt gezonden niet dan met grote vertraging zal overkomen.

Van onze zendingsarbeiders op Nieuw-Guinea.

Op 3 dec. arriveerden in goede welstand in Tanah-Merah, West Nieuw-Guinea, de gezinnen van Ds. J. v. Benthem en Ds. J. Klamer. Doordat het vliegtuig een dag eerder was dan verwacht werd, was geen der zendingsarbeiders nog in Tanah-Merah aanwezig, zij arriveerden daar enkele uren later met de Kërux.

Op 5 dec. zijn allen per Kërux weer vertrokken naar de posten Kouh en Kawagit.

Over 2 weken hoopt het gezin van Ds. Knigge eveneens te arriveren, met bestemming Boetipiri.

Adressen: ds H. M. Ohmann, Langestraat 39, Hoek, tel. 01154-376.

De Kerk te Dirkshorn.

De classisvergadering van de Kerken in het classicaal verband van Alkmaar-Zaandam ontving mededeling dat de leden van de Kerk te Dirkshorn voortaan zullen inwonen bij de Kerk te Broek op Langendijk.

De kerk van Emmercompascuum-Emmererfscheidenveen.

De classis Hoogetveen van 13 december constateerde dat de Emmercompascuum-Emmererfscheidenveen geen kerkeraad weer gevormd kan worden. De classis besloot met leedwezen overeenkomstig art. 29 K.O. de leden van de (opgeheven) Geref. Kerken te E.C.-E.E. onder de zorg van een genabuurde kerk te stellen en de kerkeraad van Emmen te verzoeken zorg te dragen voor deze leden. De classis besloot voorts bij dep. ad art. 49 K.O. over het voorlopig besluit inzake de rechtspositie van ds. A. Duits advies in te winnen en over de regeling voor tegemoetkoming van hem.

Grand-Rapids. Na bevestigd te zijn door ds L. Moes van Smithville deed ds H. v. Tongeren 30 dec. j.l. zijn intree in de American Ref. Church van Grand-Rapids. De bevestiging preekte over Jer. 1 : 4-10. Ds. Van Tongeren over Hand. 16 : 11-15. Voorlopig is zijn adres 1101 Griggs S.E. Gr.-Rapids, Binnenkort 834 Warden S.E.

Adressen: Baflo, adres Geref. Kerk: J. Bos, Havenweg 2, Baflo.

Leeuwarden: adres Geref. Kerk: S. Huisman, Bijenhofstr. 25, Leeuwarden, tel. 05100-29182.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS....

Voor de jeugd, door de jeugd.

Dit motto hebben niet wij bedacht. De auteursrechten ervan berusten bij de leden van de jeugdverenigingen in de provincie Groningen. Zeg jongens en meisjes hebben jullie nu allemaal al afgerekend? In het kerkblad voor de drie noordelijke provincies lezen wij, dat gevraagd werd nu spoedig het resultaat van jullie actie bekend te maken. Vergeten jullie niet hieraan te voldoen?

Jongens en meisjes in andere plaatsen van ons land blijven niet achter bij jullie. Vanmorgen kwam er een meisje bij ons logeren. Weet je wat zij meebracht? Het resultaat van een korte, doch goed georganiseerde actie in de stad Utrecht. Zij is daarbij geholpen o.a. door de leden van de kleine meisjesvereniging „Wees een Licht”. Nou, zij laten in bakende ijver hun licht schijnen. Weet je hoeveel wij konden uittellen? Een bedrag van maar liefst f 530,—. De actie werd gevoerd onder het motto: Open „ons tehuis”. Alle meisjes, ook die van de kerk van Utrecht-Centrum, onze zeer hartelijke dank.

Er is nog meer!

Een vader stuurt f 5,—. „Van mijn dochtertje uit haar spaarpot”. De penningmeester van de knapenvereniging „Timótheüs” te Monster schrijft: „Wij hebben jaarfeest gehouden samen met de kleine meisjesvereniging „Esther”, en daar wij goed bij kas waren hebben wij besloten de collecte aan de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming te schenken. Dat er maar vele zullen volgen”. Hij stuurde f 47,—. De knapenvereniging vraagt dus wat aan de andere verenigingen. Jongens en meisjes, wij geven dit verzoek gaarne aan jullie door.

De Gereformeerde Jeugdvereniging van Ede zit er ook warmpjes bij. Men vond, dat het kassaldo toch wel wat te groot was. Wat moest men er mee doen? Oplossing: f 40,— gegeven voor het tehuis. Weer een voorbeeld, dat andere verenigingen kan verlossen van een eveneens wat te groot kassaldo.

De kwartjesactie van de Gereformeerde scholen begint ook lekker op gang te komen. We noemen: Berkel f 95,42; Oegstgeest f 140,—; Ommen f 76,31; Zwiendrecht f 71,25 (ontvangen door de penningmeester).

Of dit het einde is?

Nee. In het Gereformeerd Gezinsblad lezen wij het resultaat van andere scholen. Er komt dus nog meer. Alle scholen doen toch mee?

Voor de jongeren, van de ouderen.

Wij kunnen ons voorstellen, dat de jeugd in-tussen tot de conclusie is gekomen: Wij zijn het die de actie tot een goed einde brengen. Wacht even. De ouderen zitten ook niet stil.

Sassenheim: „20 gereformeerde vrouwen, in vergadering bijeen, geven f 20,—, dit is de helft van het batig saldo van het afgelopen jaar”.

De drie mannenverenigingen van Dalfsen lieten gezamenlijk een spreker optreden en besloten de avond met een collecte voor het tehuis, welke f 85,20 opracht.

In Voorburg werd een extra actie voor het tehuis gehouden. Resultaat? f 500,50!

De avond van 5 december bezorgde uit Goes f 10,—, omdat niemand het opgegeven raadsel wist op te lossen. Een gezin te Dalfsen zorgde op deze avond voor een surprize van f 11,25.

Het obligatie-bezit t.n.v. de kerk van Overschie werd weer met 10 stuks van elk f 100,— ver-groot. Ter navolging.

Genoeg voor ditmaal.

De daad laten wij nu weer gaarne aan U.

Zullen we afspreken, dat in 1963 niemand, ook geen kerk, zich nog langer afzijdig houdt?

Wij besluiten met de bede, gesteld in onze nieuwjaarsadvertentie:

Bevestig Gij het werk onzer handen over ons, Ja, het werk onzer handen, bevestig dat.

Verantwoording tot 31 december 1962:

Ontvangen van kerken f 222.211.20
Ontvangen van particulieren „ 70.438.26

VAN HIER EN GINDS

Kinderbijbels in Zuid-Amerika

Voor de verbreiding van het Evangelie in Zuid-Amerika zijn kinderbijbels in het Spaans gedrukt. Het zendingscentrum in Baarn ontving voor dit doel f 168.000.

Bijbelverspreiding in Duitsland

De bijbelverspreiding in Duitsland distribueerde in het jaar 1959/60 (van november 1958—oktober 1960) 12.431 bijbels (daarvan 347 in een vreemde taal) en 4.713 Nieuwe Testamenten (daarvan 1.790 in een vreemde taal), 62.951 bijbelgedeelten (daarvan 798 in een vreemde taal). In totaal 80.095 bijbelboeken (2.935 in een vreemde taal).

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk